

prezentantov všetkých spomínaných subjektov na dohľad nad implementáciou, alebo najmenej formalizovaný spôsob - okružle stoly zástupcov jednotlivých subjektov (vrátane verejnosti) ku všetkým aktuálnym environmentálnym problémom a na všetkých úrovniach (medzinárodnej, národnej, regionálnej, lokálnej) - jednu z konkrétnych príležitostí predstavuje procedúra EIA.

● Medzi najdôležitejšie predpoklady implementácie Agendy 21 v našich podmienkach patrí **odblokovanie relevantných informácií**, ktoré sú v súčasnosti zablokované na centrálnej i okresnej a obvodnej úrovni.

● Vládne, samosprávne i podnikateľské orgány a organizácie by mali **prizývať mimovládne organizácie k posudzovaniu závažnejších koncepcií a projektov** medzinárodného, celoštátneho, regionálneho i miestneho charakteru. Čo sa týka materiálnej podpory činnosti mimovládnych organizácií zo strany vlády, samospráv a podnikateľskej sféry, jestvuje celý rad priamych i nepriamych spôsobov ich nožnej podpory, a tým aj realizácie jednej z požiadaviek Agendy 21:

- **Priama podpora** (účelové i neúčelové dotácie na činnosť, granty, príspevky z rozpočtu obce, sponzorstvo),

- **Nepriama podpora** (daňové úľavy - systém daňových odpisov na zvýhodnenie podpory nadácií a mimovládnych neziskových organizácií podnikateľskou sférou).

Minimálnou požiadavkou pri naplňaní jednej z úloh v Agende 21 - zohľadnenie poznatkov a zistení, ktoré pri-nášajú monitorovacie a dozorné mechanizmy NGOs - by malo byť dodržiavanie zákonnej povinnosti dotknutých orgánov reagovať na písomné podnety.

Ďalším krokom, ktorý by mal logicky nasledovať v in-tenciách Agendy 21, by malo byť iniciovanie a aktivizova-nie participácie NGOs na celom procese, inými slovami požadovaná podpora monitorovacích a dozorných mecha-nizmov.

Poskytovanie objektívnych a aktuálnych údajov a infor-mácií, potrebných pre činnosť NGOs, by sa malo diať v lo-gickej postupnosti: 1. odblokovanie informačných bariér, 2. aktívna informačná politika, čiastočne už zakotvená v jest-vujúcej legislatíve.

Konkrétne sférou, kde sa bude môcť testovať skutočný záujem štátu o participáciu NGOs a verejnosti na rozhodova-ní o veciach verejných, bude proces hodnotenia vplyvov činnosti na životné prostredie (EIA).

JAN KELLER

Mimovládni environmentální organizace - přechodný útlum

Environmentální hnutí v České republice momentálně není na vzestupu. Počet členů mimovládních organizací spíše stagnuje, téma životního prostředí je vytlačováno na samotný okraj politického diskursu, prostor v masových médiích zůstává minimální, vliv na ekonomická a politická rozhodnutí zanedbatelný.

Tato situace není zcela překvapivá. Změny navozené listopadem 89 nepřály životnímu prostředí ve dvojím ohledu.

- Zkolaboval systém, který byl environmentálně naprosto necitlivý, proto se každý nový systém musel jevit jako cesta k lepšímu. Reálný socialismus nasadil laťku environmentální zodpovědnosti tak nízko, že bylo prakticky nemožné posadit ji ještě níže.

- Nové možnosti, které se otevřely, uvolnily dokořán cestu latentně dlouho přítomné konzumní orientaci obyvatelstva. Mnozí pochopili listopad především jako příležitost

vystřídat gulášový socialismus hamburgerovým kapitalismem. Konzumní apetit byl pokoušen dlouho, než aby v nastalé atmosféře mohly výzvy k uvědomělé skromnosti působit méně křečovitě.

Dnešní situace však nemusí nutně vyvolávat beznaděj. Faktor času stojí na straně zelených aktivit. Stěžít se může nějaký systém dlouhodobě legitimovat tím, že je schopnější, než byl systém totálně neschopný. A schopnosti nového systému budou neúspěšně testovány hned v několika ohledech:

● **V oblasti restrukturalizace ekonomiky.** Velmi bude záležet na tom, zda Česká republika dokáže žít nadále jinak než na úkor budoucnosti, resp. zda se podaří žít tímto způsobem méně křiklavě. Vývoj v energetickém průmyslu, parametry energetické náročnosti výroby, struktura exportu, ani řešení otázek transportu a veřejné dopravy tomu příliš nenasvědčují.

● **V oblasti environmentální politiky.** Prozatím bylo ministerstvo životního prostředí zčásti zatlačeno, zčásti se samo stáhlo do defenzivní pozice. Mimovládní environmentální organizace musejí příliš často suplovat funkce dobře placených úředníků, kteří nepůsobí vždy dojmem garantů žádoucího vývoje ve svěřené jim oblasti.

● **V otázce našeho začleňování do Evropy.** Naše pozice ve sjednocené Evropě obnáší jistá rizika, jež se zatím daří vcelku úspěšně bagatelizovat. V důsledku geografické polohy hrozí naší republice osud tranzitní země pokryté hustou sítí skladů, doků, letišť a dálnic pro potřeby druhých. V důsledku ekonomické slabosti se může stát naší přední „komparativní výhodou“ ochota provozovat životnímu prostředí škodlivé výroby či jejich části, stejně jako ochota pomoci Evropě řešit problém jejich odpadů.

● **V oblasti vůle státní moci angažovat se při řešení environmentálních problémů.** Až dosud jsme svědky jisté formy alibismu, s nímž se odpovědnost za řešení těchto (jako i mnoha ostatních) problémů přenáší na trh. Není třeba inspirovat se osudem brazilských pralesů, abychom znali, že trh může působit ekologicky velmi zlobně. Při špatném naprogramování dokáže neviditelná ruka trhu řídit podobně barbarsky, jako to dokázaly neviditelné mozky byrokratů z dob reálného socialismu.

Existuje snad jediná situace, kdy by bylo možno hodnotit pokles významu mimovládních environmentálních organizací veskrze kladně - pokud by byla ve všech zmíněných bodech jednoznačně nastoupena cesta odlišná od slepé cesty reálného socialismu. Jestliže tomu tak do budoucna nebude, nelze útlum environmentálního hnutí považovat za stav

setrvalý. Poptávka po takovém hnutí ze strany osvěcenější části veřejnosti bude, zcela podle tržních zákonů, růst jako důsledek rostoucí vzácnosti zbytků nedevastované přírody.

Současný útlum nemusí být pro tyto organizace časem ztraceným. Zřejmě nemá cenu příliš plýtvat energií ve snaze uměle probudit širokou veřejnost z lhostejnosti a letargie vůči životnímu prostředí. Pravděpodobně efektivněji lze dnešní mezidobí využít navazováním hlubších kontaktů s mimovládními organizacemi v západní Evropě (prostředky a zkušenosti), rozvojem kontaktů s blízkými sousedy (společný postkomunistický osud, podobné podmínky a cíle) a s ostrůvky alternativního způsobu života (řada marginalizovaných skupin náboženského i jiného charakteru).

Nejdůležitější bude zřejmě první okruh kontaktů, neboť Česká i Slovenská republika tvoří spíše periferii, jak co se týče hlavních trendů ničení přírody, tak její ochrany. Existuje možná specifická „česká cesta“ jak pokračovat v likvidaci přírody. Stežít však může mít smysl hledání zvláštní české cesty souznění s Gaiou.

V určitém smyslu lze přece jen považovat dnešní nesporný útlum mimovládních environmentálních organizací za věc pozitivní. Ani nejmazanější kariérista by dnes nespojil svůj osud s ekologií. Ekologická revoluce není na programu dne a hnutí zůstává vyhrazeno pro sice značně tvrdohlavé, nikoli však přísně pragmatické aktéry. Pokud časem dojde k renesanci zelené iniciativy i v našich Gaiou zapomenutých oblastech, bude to dobrý základ a dobré personální východisko pro další kolo zápasu. Pokud se ukáže, že na záchranu je už příliš pozdě, bude to dobrá a sympatická společnost na cestu do očiště. Můžeme tedy být optimisty. V každém případě nás čeká poměrně zajímavý zbytek života.

